

Kulturoloģijas loma un saturs mūsdienu izglītībā

Ziņojuma tēzes

Izglītības un zinātnes ministres T.Koķes tikšanās ar kultūras vēstures un kulturoloģijas skolotājiem un izglītības speciālistiem
2009.gada 19.septembrī

- Mācību priekšmeta “Kulturoloģija” ieviešanu izglītībā objektīvi nosaka mūsdienu sabiedrības dzīves loģika un demogrāfiskās pārejas (planētas iedzīvotāju skaita pieaugums līdz 12 miljardiem XXI gs. nogalē) diktētās tendences: migrācija, mākslas, zinātnes, izglītības, komunikācijas, biznesa, pakalpojumu ekonomikas, politikas, profesionālās darbības transnacionālais raksturs, valstu iedzīvotāju etniskās un kultūras daudzveidības pieaugums. Tāpēc katram sabiedrības loceklim ir nepieciešama noteikta **kulturoloģiskā kompetence**, kas var garantēt psiholoģiski komfortablu un kreatīvi efektīvu cilvēka spēju un talantu realizāciju. Respektīvi, kulturoloģiskā kompetence ir kļuvusi par mūsdienu sabiedrības katra locekļa socializācijas obligātu komponentu. Tas pilnā mērā attiecas arī uz Latviju, kura ir vienota ar visiem planetāri globālajiem procesiem. Izglītības uzdevums ir jaunajai paaudzei palīdzēt apgūt kulturoloģisko kompetenci.
- LR Izglītības un zinātnes ministrijas izstrādātais standarts mācību priekšmetā “Kulturoloģija” noteikti atbilst tām prasībām, kas spēj nodrošināt kulturoloģisko kompetenci vidusskolēniem, palīdzot viņiem izprast apkārtējās pasaules norises. Standartā ir paredzēts mācīt par kultūras jēdzienu, kultūras sistēmiskumu un izpausmes formām, kultūras vēsturi, starpkulturālās komunikācijas nosacījumiem.
- Skolēni varēs uzzināt, ka tagad par kultūru dēvē to visu, kas atrodas starp cilvēku un dabu. Tātad kultūrā ietilpst gan materiālā kultūra, gan garīgā kultūra. Kultūru veido tauta saskaņā ar savām vajadzībām, un katra kultūra kalpo attiecīgās tautas garīgajām un materiālajām prasībām. Kultūrā atspoguļojās tautas ticējumi, uzskati, paražas, morālās normas, vērtības, darba un sabiedriskās dzīves organizācijas paņēmieni. Tāpēc kultūra ietekmē arī tās veidotājus – atsevišķu indivīdu priekšstatus, darbību, uzvedību, mentalitāti. Nākas uzsvērt, ka ne tikai cilvēki veido kultūru, bet arī kultūra veido cilvēkus. Kultūra funkcionē kā sistēma, un visi kultūras elementi ir savstarpēji saistīti un viens no otra atkarīgi. Praktiski tas nozīmē, ka, piemēram, latviešu tautas izveidotā izglītības sistēma būs tikpat laba vai slikta, cik labs vai slikts būs viss pārējais latviešu tautas kultūrā (zinātne, ekonomika, māksla, morāle utt.). Kultūra ir dinamiska – tā nemitīgi mainās. Taču katrā kultūrā ir tādas izpausmes, kuras mainās ļoti lēni un kuras katra kultūra ļoti sargā (religiskie ticējumi, valoda, folklorā, etnogrāfija, t.s. nacionālie varoņi, garīgās kultūras mantojums u.c.) no citu kultūru ietekmes. Zinātni par kultūru sauc “kulturoloģija”, un latvieši var būt sevišķi lepni, ka šīs zinātnes nosaukumu ir izdomājis Rīgā dzimis cilvēks – Vilhelms Ostvalds. To zina un atzīst visā pasaulē, kur kulturoloģija ir kļuvusi par vadošu disciplīnu humanitārajās zinātnēs, palīdzot cilvēkiem izprast pagātnes un tagadnes notikumus, bet svarīgākais – relatīvi precīzi prognozēt nākotnes perspektīvas. Tas tāpēc, ka mūsdienu kulturoloģija lietpratīgi balstās uz visas cilvēces kultūras pieredzes analīzi.
- Mācību priekšmetā “Kulturoloģija” skolēni iepazīstās ne tikai ar savas tautas

kultūras vēsturi. Skolēnus iemāca pareizi izprast kultūras vēstures dziļāko būtību, proti, saskatīt galvenās idejiskās tendences katras tautas pagātnē. Tātad iemāca saskatīt centrālās garīgās vadlīnijas tautas kultūrā. Tās vadlīnijas, kuras ietekmēja mākslas, literatūras, zinātnes, saimnieciskās darbības, morāles virzību. Šīs zināšanas skolēni varēs izmantot arī starpkulturālajā komunikācijā. Priekšmets “Kulturoloģija” tādējādi skolēnos rada priekšstatu par kultūras atsevišķo parādību vienotību, jo skolēni var sasaistīt vienotā veselumā iegūtās zināšanas vēstures, literatūras, mākslas vēstures, ģeogrāfijas u.c. mācību stundās.

- Tagad uz mūsu planētas cilvēku dzīve virzās tādā veidā, ka katra kultūra arvien agresīvāk sargā savu identitāti – savu sadzīves priekšmetu formas, savas darbības un uzvedības kārtību, savas iemīļotās krāsas, ornamentus, simbolus u.tml. Taču tagad uz mūsu planētas cilvēku dzīve virzās kopīgi, jo pastāv t.s. globalizācija, kuru nākas respektēt katrai tautai. Finanšu un ekonomiskajā darbībā, garīgajā kultūrā, izglītībā, komunikācijā katra kultūra ir saistīta ar citām kultūrām (biznesā, tirdzniecībā, finanšu investēšanā, komunikācijā, garīgās kultūras produkcijas industrijā u.c.). Globalizācija turpmāk pieaugs vēl pamatīgāk. Arī valstu iedzīvotāju kontingents turpmāk kļūs etniski vēl daudzveidīgāks, un nāksies dzīvot polietniskā un multikulturālā vidē. Tas praktiski nozīmē, ka skolēniem ir jāsaprot, kā funkcionē ne tikai viņu pašu kultūra, bet arī citas kultūras, kā ir jāizturās, tiekoties ar citas tautas un kultūras pārstāvjiem, jāapzinās, ka arī cita tauta sargā savas kultūras svētākās vērtības. Kulturoloģiskajā kompetencē zināšanas par starpkulturālo komunikāciju ieņem plašu vietu un skolēniem var palīdzēt dzīvot mūsdienu sabiedrībā.

2009.g.16.XI

Arturs Priedītis